

JAARVERSLAG 2015

Archeologische Werkgroep 'Leen de Keijzer' Houten
(Aangesloten bij de Historische Kring tussen Rijn en Lek en de AWN afdeling 12)

In het jaar 2015 ondernam de Archeologische werkgroep (AWG) weer veel activiteiten. Gelukkig was er voor ons nog de mogelijkheid archeologisch buitenwerk te doen, naast het verwerken van oud materiaal, het afstoten van vondsten naar het provinciale depot en de succesvolle tentoonstelling: *Midden-Nederland onder de Merovingen, leven in de Vroege Middeleeuwen*

De werkgroep

De werkgroep bestaat op dit moment uit 17 actieve en 12 ondersteunende/belangstellende leden. Naast het feit dat twee leden om hun moverende redenen afhaakten, werden we het afgelopen jaar helaas geconfronteerd met uitval van leden wegens ernstig lichamelijk ongemak. Dit gaf, gezien de door op ons genomen verplichtingen, een behoorlijke extra

druk op het 'werkende' bestand. De werkgroep is 112 maal bijeen geweest en heeft daarnaast een 20-tal dagdelen besteedt aan archeologische waarnemingen in opdracht van de gemeente Houten. Ook zijn leden actief bij door de AWN Utrecht georganiseerde archeologische activiteiten in het depot of bij een opgraving nabij het UMC, waar een steentijdnederzetting werd geconsta-

teerd. Bij elkaar wisten wij op deze wijze een kleine 3900 uur aan archeologie te besteden. Eén van de leden is bezig om een heldere structuur aan te brengen in onze fysieke, digitale en papieren data. Een geweldig aanbod voor een geweldige klus. Door diverse leden is bezoek gebracht aan archeologische verzamelingen in andere steden, ook in het belang voor de kennisvermeerdering van onze werkgroep. Er is een aanzet gemaakt om enkele kleine onderzoeken uit te voeren en het materiaal daarna af te voeren naar het Provinciaal depot. Dat is ook gebeurd met het beschrijven en coderen van ongeveer 30 dozen met vondsten, afkomstig van in 1977 en 1978 door diverse verzamelaars opgedolven materiaal, oorspronkelijk afkomstig van het Romeinse fort Vechten.

De werkgroep verleende ook gastvrijheid aan het hoofdbestuur van de AWN voor haar "heidag" op 31 oktober jl..

Archeologische veldactiviteiten

De gemeente heeft ons gevraagd de archeologische begeleiding te doen van de uitbreiding van de woonwijk bij de Stenen Poort. In het verleden is daar al veel onderzoek gedaan. Maar langs de randen van het terrein was er aanvullende archeologische begeleiding nodig. Uiteindelijk is er nu nog één archeologisch beschermd deel overgebleven dat niet bebouwd mag worden. Onze archeologische begeleiding heeft daar weliswaar een behoorlijke hoeveelheid raapvondsten uit diverse perioden (IJzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen), maar nauwelijks sporen van oude

Belangstelling van de jeugd voor archeologie

Prikonderzoek op het kasteelterrein in 't Goy

(rest)geulen of bewoning opgeleverd. Wij hebben een presentatie gegeven over De Stenen Poort aan de nieuwe bewoners. Een tweede opdracht was het proberen in kaart te brengen van de juiste ligging van het rijksmonument kasteel 't Goy van de heren van Schalkwijk/Culemborg. Op dit moment is het terrein een boomgaard, maar in de toekomst kan het wellicht een onderdeel worden van de TRAP- route. Om het kasteel beter onder de aandacht te kunnen brengen was nader onderzoek naar de ligging van de resten noodzakelijk. In het verre verleden is er wel onderzoek geweest waaruit bleek dat er een kasteel en voorburcht moeten zijn geweest. Maar de vraag is wat er nog over is van de fundering en waar die precies zit. Het werd een "prikonderzoek", er mocht absoluut niet gegraven of geboord worden. Het was voor ons een lastige en tijdrovende klus,

zo tussen de fruitbomen. We hebben een zeer fijnmazig netwerk van "bodemprikken" uitgezet en de resultaten in kaart gebracht, samen met de GPS-aanduiding. We hebben concentraties van ondergrondse baksteenresten opgespoord, maar het "prikonderzoek" geeft geen zekerheid over samenhangende funderingsresten in de bodem. Dat zal met weerstandsmeting of proefsleuven moeten gebeuren. Onze werkgroep kan daarin een rol vervullen. Onze rapportage met advies hebben wij aan de gemeente voorgelegd.

Educatie

Educatie zien wij als een belangrijke pijler van de archeologie. Immers met lesgeven bereiken we over het algemeen als eerste de jeugd. Het overbrengen van archeologische kennis van de woonomgeving is belangrijk voor het historisch besef. Dit wordt ook bereikt met het geven van rondleidingen. Wederom mochten wij diverse groepen op onze archeozolder ontvangen, zoals de Zomerschool, Rotary, AWN en een aantal Probusgroepen. Aan educatie werd dit jaar veel tijd besteed, te meer omdat we het provinciale project Kunst Centraal uit de nood hielpen met het programma 'Langs de Limes'. In de regio waren niet voldoende (vrijtijds)archeologen beschikbaar om de afgesproken lessen in De Bilt, Bilthoven, Nieuwegein, Hollandse Rading, Westbroek

en Groenekan te kunnen uitvoeren. Het betrof lessen in 48 schoolklassen, verspreid over de maanden maart en april. Hierdoor bereikten wij 778 leerlingen (van groep 6,7 en8) van de basisscholen. Voor onze werkgroep was het een ware 'Tour de Force'. Maar het is gelukt en gaf veel voldoening aan beide kanten. In december was er voor hetzelfde project nog een nabrander voor 3 klassen in Nieuwegein.

Ook de Houtense scholen en BSO wisten ons te vinden. We hebben zowel lessen op school verzorgd, als hen in ons museum ontvangen. Ook onze leskisten werden dit jaar weer voor een 25-tal weken verhuurd. Twee projecten met de Montesorischool brachten ongeveer 180 leerlingen op één dag op de archeozolder.

We mochten ook weer lezingen houden, zoals één bij de senioren van de Eskolkerk en een voorafgaand aan de groepsrondleidingen.

Ook hebben we gewerkt aan de eigen vermeerdering van kennis. Archeologische kennis kan je pas goed vergaren door mee te werken aan een opgraving. Twee leden van onze werkgroep hebben een week van hun vakantie geofferd aan deelname aan een graafkamp in België. Daarnaast hebben 3 leden meegewerkt aan

Kunst Centraal project

Voordracht op de Contactdag

Contactdag in Leidsche Rijn

schervendag in het ABC-huis in Utrecht. Twee leden hebben de beginnerscursus archeologie gevolgd. En twee anderen hebben zich namens onze werkgroep laten voorlichten over weerstandsmeting en archeologie. In oktober waren we één zaterdag gesloten i.v.m. het bijwonen van de provinciale contactdag voor de archeologie, dit keer in het nieuwe expocentrum voor archeologie in Leidsche Rijn. Een van onze leden heeft daar een voordracht gehouden.

Exposities

Opnieuw was het ons mogelijk een bijzondere tentoonstelling samen te stellen. Dit jaar gewijd aan de Merovingen, een koninkrijk met in oorsprong Hollandse roots. Voorzaten van de Merovingen-koning Clovis kwamen immers uit Hameland. Zij wisten in het vacuüm van de terugtrekkende Romeinen aardig aan gebiedsuitbreiding te doen door middel van slimme huwelijken, goede handelscontracten en een beetje strijd. Uiteindelijk werd Parijs hun hoofdstad, maar verloren toen aan belang en ging het Merovingische huis 'geruisloos' over in het Karolingische huis.

Dankzij opnieuw de geweldige medewerking van zowel het provinciale als het stedelijke Utrechtse archeologische depot, particuliere verzamelaars en de inbreng van diverse detectorvrienden, kwam een tentoonstelling

tot stand, die ook internationaal de aandacht trok. De expositie gaf een prachtig overzicht van een bij vele onbekende periode, die tot de gouden periode van de vroege middeleeuwen gerekend mag worden. De geschiedenis zal op dit gebied enigszins herschreven moeten worden.

Zeker de bijdrage van de stad Utrecht met haar opgraving nabij de A2 waar een compleet 'dorp' met 88 plattegronden van woonhuizen en spiekers werd gevonden met bijbehorende vondsten, maakte dat men een geweldige indruk kon krijgen hoe de Merovingers leefden, werkten en begroeven.

Er was vanuit verschillende plaatsen belangstelling om (delen van) onze tentoonstelling over te nemen, zoals Leersum en Dalfsen. Al met al trok de Merovingen-tentoonstelling zo'n 1150 bezoekers.

Een belangrijk onderdeel van de door ons georganiseerde tentoonstellingen is het maken van een begeleidende museumgids, ook dit keer weer vormgegeven door ons lid Peter Koch. Ze zijn zo fraai dat zelfs de Koninklijke Bibliotheek er exemplaren van opneemt in haar bestand. In de laatste maanden van 2015 wierp de nieuwe tentoonstelling "Tegels Spreken" al weer haar schaduw vooruit. Elke tentoonstelling opnieuw merken we hoe intensief het realiseren ervan is, naast alle andere werkzaamheden.

Gemeentelijke contacten

In Houten zijn de contacten met de gemeente gelukkig al jaren goed. Met de wethouders die cultuur en archeologie of onderwijs in hun portefeuille hebben zijn gesprekken gevoerd, o.a. over archeologie in de openbare ruimte. Het gemeentebestuur realiseert zich goed dat Houten rijk is aan archeologische waarden en bezint zich op de mogelijkheden deze (nog) meer en beter onder de aandacht van het publiek te brengen. Zeker een aantal topvondsten verdient het om NIET in het depot te verblijven of

Expositie over het leven in de Vroege Middeleeuwen

Activiteitenmarkt op Het Rond

in andere musea in het land, maar in Houten zichtbaar te zijn. Dat onderwerp zal in 2016 een punt van overleg zijn.

Met de gemeentelijke archeoloog vindt regelmatig overleg plaats. Met hem is ook overeengekomen de op dit moment nog in het gemeentelijke depot gehouden archeologische waarden te inventariseren. Gezien ons 50 jarig jubileum in 2017 is het een goede aanleiding om dit aan te pakken, voordat het materiaal naar het Provinciaal depot zal verhuizen. Voor ons is het belangrijk te ontdekken welke vondsten van welke opgravingen er nog aanwezig zijn, in verband met onze jubileumtentoonstelling in 2016/2017. De vraag was ook in welke conditie het vondstmateriaal zich bevindt en of er gerestaureerd of bewerkt moet worden voordat het materiaal afgevoerd wordt naar het depot.

Social media

Website, facebook en twitter werden weer actief gebruikt en bezocht. Onafhankelijk van elkaar blijken elk hun eigen kring van gebruikers en belangstellenden te hebben. Ook de Houtense en regionale media gaven ons weer

aandacht, zowel in geplaatste stukjes, agenda's als ook in interviews en persoonlijk bezoek aan onze archeologiezolder. Er vinden volop 'doorlinken' plaats naar andere sites vanuit onze eigen AWG-website.

Het verenigingsblad en convocaat van de Historische kring tussen Rijn en Lek besteden regelmatig aandacht aan de activiteiten van de AWG. Ook in Westerheem, het landelijk orgaan van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland, geeft ons publiciteit. Natuurlijk waren er naast de fraaie tentoonstellingsbrochure ook weer mooie flyers en posters voor onze tentoonstelling die ruim verspreid zijn onder andere bij gemeentelijke instellingen. Wij overlegden met de gemeente en de/fietsersbond over een betere bewegwijzering vanuit het Centrum/VVV/Station naar onze exoruimte in het Oude Station. We hopen dat dit in 2016 wordt gerealiseerd.

Manifestaties

De activiteitenmarkt in Houten had ook in 2015 weer onze medewerking. Evenals de Open Monumentendagen, waar een

aantal werkgroepleden actief was. Dit jaar organiseerde het Landschap Erfgoed Utrecht voor het eerst een archeologisch evenement op Vechten (Romeinendag) en was actief op het Domplein te Utrecht. Al jaren is de afd12 (AWN Utrecht) actief op de archeologiedag van het bezoekerscentrum De Boschwerf te Zeist waar archeologie voor kinderen de hoofdmoot vormt met metaaldetectie, scherven deduceren en soms scherven plakken. Bij al deze evenementen waren AWG-leden uit Houten actief. Onze werkgroep deed mee aan de eerste Nationale Archeologiedagen op 16, 17 en 18 oktober jl.

Ondanks de matige publiciteit en het niet opnemen van persberichten, waren er toch nog 60 bezoekers.

Inzet en verwachting

Op deze plek past aan het slot een woord van dank aan allen die dit archeologiewerk mogelijk maken. Natuurlijk in de eerste plaats alle werkgroepleden die zich elke week op de dinsdag en zaterdag inzetten. **Zonder hun inzet minder archeologie in Houten.** Daarnaast natuurlijk ook dank aan de gemeente Houten die het ons mogelijk maakt op de unieke locatie van het Oude Station te mogen werken en exposeren. Exposeren is onder de aandacht brengen. En juist dat is waar we in 2016 als werkgroep, samen met de gemeente Houten, extra aandacht aan gaan besteden. In combinatie met ons komende 50-jarige jubileum biedt dit zowel uitdagingen als kansen om de archeologie in Houten breder uit te dragen.

> Joop van Herwijnen
Archeologische werkgroep 'Leen de Keijzer'